

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه		بسمه تعالی	
معاونت آموزش		امتحانات تجدیدی - شهریور ماه ۱۳۹۲	
اداره ارزشیابی و امتحانات		پاسخنامه مدارس شهرستان	
کمیسیون طرح سؤال		پایه :	۲
		موضوع :	نحو ۲
		تاریخ :	۹۲/۰۶/۰۴
		ساعت :	۱۸
نام کتاب: سیوطی، از اول باب مبتدا و فبر تا اول فاعل			
لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)			

تستی:

* و الثان مبتدا و ذا الوصف خبر / إن فی سوی الأفراد طبقاً استقر

۱. با توجه به شعر، کدام یک از وصف‌های مشخص شده می‌تواند مبتدای وصفی باشد؟ د ۱۶۵-۱۶۴

أ. ما زيد قائم و لا قاعد ☐ ب. أقائمان العمران ☐

ج. أمضروبون الزيدون ☐ د. أقضاة الزيدان ☒

۲. کدام یک از افعال، همیشه به صورت ناقص استعمال می‌شوند؟ ب ۲۰۰

أ. دام ☐ ب. ليس ☒ ج. زال - يزول ☐ د. انفك ☐

۳. در کدام باب، حذف خبر شایع است؟ د ۲۶۲

أ. افعال تصيير ☐ ب. لا شبهه به ليس ☐ ج. افعال مقاربه ☐ د. لا نفى جنس ☒

۴. اگر کلمه‌ای بر خبر «الَّيْسَ اللَّهُ يَعَزِيزُ» (زمر/۳۷) عطف شود، اعرابش چیست؟ ج ۲۱۳

أ. جازي الرفع و النصب ☐ ب. واجب النصب ☐ ج. جازي الجرّ و النصب ☒ د. واجب الجرّ ☐

تشریحی:

* و الاصل فی الأخبار أن تؤخّر لأنها وصف فی المعنى للمبتدئات، فحقها التأخير كالوصف. ۱۷۸

۱. عبارت را کاملاً توضیح دهید. ب. دو مورد از موارد وجوب تقدیم خبر را بنویسید. ۱۸۲-۱۸۳

أ. اصل در خبر آن است که مؤخر از مبتدا باشد؛ زیرا خبر در معنا وصف و نعت برای مبتدا است و همانند وصف که مؤخر از موصوف است، مؤخر از مبتدا است ب. ۱. مبتدا نکره و خبر ظرف یا مجرور یا جمله و مقدم باشد ۲. مبتدا مشتمل بر ضمیری باشد که به خبر یا متعلق خبر برگردد ۳. خبر صدارت طلب باشد ۴. مبتدا محصور باشد.

* و تقديم الخبر على هذه الافعال ألّا ما يذكر جائز، و كل من النحاة سبقه دام منع، لأنها لا تخلو من وقوعها صلة لـ«ما» و «ما» لها صدر الكلام. ۱۹۷

۲. عبارت را توضیح داده، با توجه به آن، حکم «تقدیم خبر افعال ناقصه بر این افعال» را بنویسید.

در تمامی افعال ناقصه می‌توان خبر را بر فعل ناقص مقدم کرد، بجز دام که خبرش صله‌ی برای «ما» واقع می‌شود و ما صدارت طلب بوده و خبر بر آن مقدم نمی‌گردد.

۳. آیا در موارد زیر «ما» نافی می‌تواند مانند «ليس» عمل کند؟ چرا؟ ۲۱۰-۲۱۱

أ. ما إن انتم ذَهَبَ: نمی‌تواند عمل کند زیرا همراه با «إن» آمده است.

ب. مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ: عمل می‌کند چون تمامی شرایط را دارد.

ج. ما قائم زيد: عمل نمی‌کند چون ترتیب اسم و خبر به هم خورده است.

د. ما الدرهم زيد معطيك: عمل نمی‌کند چون معمول خبر - درهم - بر اسم و خبر مقدم شده است.

۴. افعال شروع را نام برده، عملشان را بنویسید و توضیح دهید آیا خبر آنها، همراه با «أن ناصبه» می‌آید؟ چرا؟ ۲۲۳

أنشأ - طفق - جعل - اخذ - علق. عملشان رفع به اسم و نصب به خبر. آن به خبرشان ملحق نمی‌شود چون این افعال دلالت بر شروع و زمان حال می‌کنند و آن برای استقبال است.

* و خففت إن فقلّ العمل / و تلزم اللام إذا ما تهمل

و الفعل إن ام یک ناسخاً فلا / تلفیه غالباً بآن ذی موصلاً

۵. با توجه به آیات، احکام «إن» مخففه از مثقله را بنویسید. ۲۴۵-۲۴۴

۱. غالباً ملغی از عمل و مهمل می‌شود زیرا اختصاص دخول بر اسماء را از دست می‌دهد ۲. در صورت اهمال باید خبرش با لام ابتداء بیاید تا با إن نافیة اشتباه نشود ۳. غالباً برافعال ناسخه - مثل کان و کاد - داخل می‌شود.

* فالنصب به مضافاً أو مضارعه / و بعد ذاک الخبر اذکر رافعه

۶. أ. با توجه به شعر، موارد نصب «اسم لا نفی جنس» را نوشته، مثال بزنید. ب. منظور از «مضارعه» چیست؟ توضیح دهید.

أ. آن که اسم لا، مضاف به نکره باشد مثل: لا صاحب بر ممقوت ۲. آن که اسم لا، شبه مضاف باشد مثل: لا قبیحاً فعله محبوب ب. منظور از مضارعه، مشابه و شبه مضاف است یعنی اسمی که اضافه نشده ولی ما بعدش معنای آن را تمام می‌کند مثل مثالی که گذشت.

* و کتظن اجعل «القول» جوازاً و انصب به مفعولین، إن کان مضارعاً مسنداً إلى مخاطب، ولی مستفهما بأداته و ان لم ینفصل عنه. ۲۸۱

۷. با توجه به عبارت، ماده «قول» با چه شرایطی همانند افعال قلوب، به دو مفعول نصب می‌دهد؟ توضیح دهید.

۱. مضارع و صیغه مخاطب باشد ۲. بعد از ادات استفهام باشد ۳. بین فعل مضارع و ادات استفهام فاصله نباشد.

* وَمَا أَدْرَاكَ مَا عَلَيَّونَ. (مطففین/۱۹)

۸. آیه شریفه را ترکیب کنید.

واو: به حسب ما قبل - «ما»: مبتدا - «ادریک»: فعل و فاعل و مفعول به، جمله در محل رفع خبر برای مبتدا. «ما»: مبتدا - «علیون»: خبر، جمله «ما علیون» در محل نصب مفعول دوم «أدری».

۹. تجزیه کلمات زیر را بنویسید.

أ. ضَیِّنَ: اسم مشتق، صفت مشبیه، منصرف، مفرد. ب. اسم مشتق، اسم فاعل ثلاثی مجرد، مفرد مؤنث، منصرف.

خَاشِعَةً:

ج. عِظَامَ: اسم، جمع مکسر عظم، معرب، منصرف. د. مَخْتَوِمٌ: اسم مفعول ثلاثی مجرد، مفرد مذکر، منصرف.

ب. وزن افعال زیر را بنویسید.

أ. يَدْرِی: يُفْعِلُ

ب. يَزَكِّي: يَتَفَعَّلُ

ج. اِكْتَالُوا: اِفْتَعَلُوا

د. يَسْتَفْعُونَ

يَسْتَوْفُونَ: